

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ЗАТВЕРДЖЕНО
Приймальною комісією
Протокол № 4 від 01 лютого 2022 р.
Голова Приймальної комісії
Олександр Самойленко

ПРОГРАМА
фахового іспиту з музичного мистецтва

Освітньо-професійний рівень: магістр
Спеціальність: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
На основі: освітнього ступеня бакалавр, магістр,
освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст

РОЗГЛЯНУТО та ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні Вченої ради
навчально-наукового інституту мистецтв
імені Олександра Ростовського
Протокол № 6 від 11.01.2022 р.
Голова Вченої ради
Гусейнова Л. В. Гусейнова

Ніжин 2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного екзамену з музичного мистецтва охоплює широке коло питань з музично-теоретичних та мистецько-педагогічних дисциплін.

Основним завданням екзамену є визначення рівня загальнотеоретичної підготовки абітурієнтів з усіх розділів означених дисциплін, перевірка знань, умінь та навичок їх застосовування у самостійній практичній діяльності.

Абітурієнти повинні **знати**: історію вітчизняної та зарубіжної музичної культури; особливості музичного мистецтва як складової частини духовної культури суспільства, його пізнавальні та виховні можливості; теоретичні основи шкільної мистецької освіти та методичку викладання музичного мистецтва в школі; музично-педагогічну спадщину відомих діячів музичної культури та освіти; основну спеціальну, монографічну, науково-теоретичну, методичну літературу з музикознавства, мистецтвознавства та музичної педагогіки; **розуміти**: принципи організації музично-освітньої роботи в школі, здійснювати художньо-педагогічне спілкування з дітьми; **виявляти**: готовність до здійснення музично-педагогічної діяльності на основі сучасних наукових досягнень.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Під час оцінювання відповідей вступників рекомендується застосовувати такі критерії:

Бали	Критерії оцінювання
175–200 (високий рівень)	Рівень знань абітурієнта високий та повністю відповідає вимогам програми. Знання з музичного мистецтва глибокі, ґрунтовні та системні. Вільно відповідає на запитання, відповіді аргументовані та характеризуються розумінням міжпредметних зв'язків. Вільно користується професійною термінологією.
150–174 (достатній рівень)	Рівень знань абітурієнта достатній. Він володіє більшою частиною навчального матеріалу з музичного мистецтва, застосовуючи необхідну термінологію; розкриває суть понять, допускаючи у відповідях певні неточності.
126–149 (належний рівень)	Рівень знань абітурієнта задовільний. Оволодіння навчальним матеріалом з музичного мистецтва поверхове. Професійною термінологією володіє фрагментарно.
100–125 (задовільний рівень)	Абітурієнт має достатньо низький рівень знань; має труднощі в оперуванні професійною термінологією. Відповіді короткі не аргументовані.
0–99 балів (низький рівень)	Абітурієнт слабо орієнтується або взагалі не володіє матеріалом програми вступного іспиту. Відповідь фрагментарна, містить численні помилки і неточності.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ НА ФАХОВИЙ ІСПИТ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

1. Суть, мета і завдання музичної освіти школярів.
2. Музичне мистецтво як складова частина духовної культури суспільства, його пізнавальні та виховні можливості. Сучасні вимоги до музичного виховання підростаючого покоління.
3. Урок музичного мистецтва в школі. Особливості проведення уроків музичного мистецтва. Особливі вимоги до сучасного уроку музичного мистецтва.
4. Види музичної діяльності на уроці, їх значення і взаємозв'язок.
5. Основні етапи слухання музичного твору на уроці та роль кожного з них в естетичному осягненні змісту музичного твору школярами.
6. Сутність музичного сприймання. Вікові особливості музичного сприймання та педагогічні проблеми його формування в учнів.
7. Педагогічні ідеї Золтана Кодая та їх значення для сучасної музичної педагогіки.
8. Методика розучування пісень на уроках музичного мистецтва. Гігієна, співацький режим і охорона дитячого голосу.
9. Розвиток музичних здібностей школярів як педагогічна проблема. Виховання музично-ритмічного і ладового чуття, музично-слухових уявлень молодших школярів.
10. Методичні основи взаємодії музики і образотворчого мистецтва на уроках музичного мистецтва.
11. Проблеми інтеграції мистецьких дисциплін у початкових класах у світлі здійсненої реформи загальноосвітньої школи.
12. Аналіз вокально-хорових навичок і методика їх виховання у школярів.
13. Сутність педагогічної концепції Карла Орфа та її вплив на сучасну музичну педагогіку.
14. Бесіда, розповідь, пояснення і коментування як методи формування музичного сприймання школярів.
15. Методика формування навичок багатоголосного співу на уроках музичного мистецтва.
16. Сутність педагогічної концепції Е. Жак-Далькроза, її вплив на сучасну музичну педагогіку.
17. Особливості співацького виховання школярів. Методика формування співацьких умінь. Проведення розспівок на уроках.
18. Методичні основи взаємодії музики і літератури на уроках музичного мистецтва.
19. Педагогічні ідеї В. Верховинця, їх значення для сучасної музичної педагогіки.

20. Методика засвоєння музичних знань і вмінь. Характеристика абсолютної і відносної систем сольмізації.

21. Методичні основи художньо-педагогічного аналізу музичних творів на уроках музичного мистецтва.

22. Художньо-педагогічне спілкування як метод керування музичним сприйманням школярів.

23. Українська музична етнопедагогіка як джерело сучасної музичної педагогіки. Проблема використання музичного фольклору у вихованні школярів.

24. Педагогічні ідеї М. Леонтовича, їх значення для сучасної музичної педагогіки.

25. Інтонія в музиці. Визначення, сутність, функції. Типологія музичних інтонацій.

26. Музичні жанри, їх класифікація. Первинні та вторинні жанри. Тріада «первинних» жанрів (пісня, танець, марш) як основа системи загальної музичної освіти.

27. Поняття про стиль. Стили історичні, національні, індивідуальні.

28. Виразальна система музики. Засоби музичної виразності. Специфічні та неспецифічні засоби музичної виразності.

29. Класифікація музичних форм. Типи викладу, принципи розвитку, функції частин твору.

30. Поняття про музичний образ. Жанрово-інтонаційні витоки музичного тематизму, їх зв'язок із життям. Функції музичної теми.

31. Принципи розвитку та формоутворення в музиці. Загальне уявлення про композицію музичного твору. Музична драматургія твору.

32. Симфонія як жанр. Становлення сонатно-симфонічного циклу. Структура класичної симфонії. Поняття симфонізму.

33. Музичний класицизм. Віденська класична школа – представники, основні естетичні принципи та жанри.

34. Романтизм у музиці – основні естетичні принципи. Інтоніюні та жанрові особливості Романтизму. Найвидатніші представники.

35. Музичні стилі ХХ століття. Найважливіші стильові течії. Національні школи.

36. Історія української музики в контексті розвитку європейської музичної культури. Загальна характеристика найважливіших етапів в історії розвитку української музики.

37. Українське бароко. Характерні риси стилю в українській музиці, провідні жанри.

38. Класицизм в українській музиці. Характерні ознаки стилів, національні особливості, видатні постаті.

39. Романтизм в українській музиці. Характерні ознаки стилів, національні особливості, видатні постаті.

40. Українська музика ХХ століття. Періодизація, характеристика стилів.

41. Видатні композитори України (на вибір – М. Лисенко, М. Леонтович, Л. Ревуцький, Б. Лятошинський, С. Людкевич тощо). Творчий доробок, характеристика творів, що входять до шкільної програми, їх використання у виховному процесі.

42. Жанри професійної української музики другої половини ХХ століття: оперної, симфонічної, хорової світської та сакральної.

43. Видатні зарубіжні композитори (на вибір – Й. С. Бах, Ж. Бізе, Л. Бетховен, Д. Верді, В. Моцарт, Ф. Шопен тощо (включно до ХІХ ст.)). Творчий доробок, характеристика творів, що входять до шкільної програми, їх використання у виховному процесі.

44. Творчість західноєвропейських композиторів ХХ століття. Нововіденська школа. Представники експресіонізму.

45. Музична культура другої половини ХХ початку ХХІ століття. Провідні композитори, та стилістичні напрямки.

46. Масові жанри в музиці ХХ початку ХХІ століття.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

1. Суть, мета і завдання музичної освіти школярів.

Музичне виховання як важливий чинник духовного, громадянського і творчого пробудження людини, як цілеспрямований розвиток музичних здібностей дітей, формування емоційної чутливості, здатності розуміти і глибоко переживати зміст музики. Суть музичного виховання (соціально цілеспрямоване формування активного естетичного ставлення людини до музичного мистецтва).

Зумовленість естетичного ставлення до музики музичною діяльністю і музично-естетичною свідомістю. Вияв музичної діяльності у творчості, виконавстві, сприйманні. Музично-естетична свідомість як сукупність естетичних почуттів, художніх смаків, потреб, ідеалів, оцінок, завдяки яким людина дістає особливе емоційно-образне уявлення про музику і виражає ціннісно-орієнтаційне особистісне ставлення до неї.

Взаємозв'язок і взаємозумовленість музично-естетичної свідомості й музичної діяльності особистості.

Формування музичної культури особистості як мета музичного виховання. Відмінність музичної культури особистості від музичної культури суспільства. Активне, зацікавлене сприймання музики як основа музичного виховання.

Завдання музичного навчання і виховання: розвиток музичного сприймання школярів; залучення їх до активної різнобічної музичної діяльності; формування ціннісно-орієнтаційного ставлення до музичного мистецтва; розвиток художньо-творчих здібностей дітей.

Музична педагогіка як галузь педагогічної науки, що вивчає завдання, зміст, організацію, форми і методи музичного навчання і виховання підростаючого покоління і спрямована на пізнання закономірностей і принципів впливу музики на формування особистості.

2. Музичне мистецтво як складова частина духовної культури суспільства, його пізнавальні та виховні можливості. Сучасні вимоги до музичного виховання підростаючого покоління.

Специфіка музичного мистецтва як соціального явища, як форми відображення дійсності, як складової частини духовної культури суспільства. Музичне мистецтво і розвиток емоційної, інтелектуальної та вольової сфер особистості. Особливості виховного впливу музичного мистецтва на особистість. Спрямованість музичного мистецтва на соціалізацію цілісної особистості й утвердження її самоцінного значення.

Музичне сприймання як основа музичного виховання особистості. Актуальність музичного виховання у світлі нових підходів до розвитку духовної культури особистості.

Сучасні вимоги до музичного виховання школярів:

забезпечення художньо-творчого розвитку кожної дитини у відповідності з її здібностями, можливостями й нахилами; формування особистості учня в єдності знань і умінь музичної діяльності;

спрямованість музичного виховання на самопізнання і самозаглиблення особистості, усвідомлення нею своєї самоцінності;

виховання творчої й активної особистості, яка володіє високою індивідуальною музичною культурою;

формування в учнів цілісного уявлення про музичне мистецтво, залучення їх до музичної діяльності за допомогою різних методів і прийомів;

розвиток в учнів чутливості й потягу до музики, введення їх у світ добра й краси, відбитий в музичних творах;

орієнтування учнів на осмислення інтонаційно-пластичних витоків музики, самостійну інтерпретацію художнього світу твору;

стимулювання музичної діяльності, фантазії й творчого пошуку дітей, навчання їх мислити, пізнавати природу музики, її виразної сили й взаємозв'язку з життям; прагнення до єдності музики як способу пізнання світу і музики, як предмета навчання.

3. Урок музичного мистецтва в школі. Особливості проведення уроків музичного мистецтва. Основні вимоги до сучасного уроку музичного мистецтва.

Урок музичного мистецтва як шкільний предмет і як урок мистецтва. Завдання уроків музичного мистецтва: емоційно впливати на учнів,

організовувати їхню художньо-пізнавальну діяльність, спонукати до активної й плідної музичної творчості. Вплив специфіки музичного мистецтва на особливості проведення шкільного уроку.

Типи уроків музичного мистецтва: урок введення в тему, урок заглиблення в тему, урок узагальнення теми, заключний урок-концерт. Головна ознака уроку введення в тему. Особливості уроку заглиблення в тему. Головна ознака уроку узагальнення теми. Завдання заключного уроку-концерту.

Драматургія уроку музичного мистецтва, його кульмінаційні моменти. Співвідношення ігрових і навчальних форм діяльності учнів на уроці, чільне місце діяльності сприймання і виконання. Критерій доцільності використання художньої гри на уроці.

Мозаїчний принцип побудови уроків музичного мистецтва у початкових класах, його позитивні та негативні моменти. Залежність структури уроку музичного мистецтва від його змісту.

Система запитань і завдань, яка допомагає організувати пізнавально-творчу і музичну діяльність школярів. Спрямованість запитань на розкриття внутрішнього світу дітей, почуттів і вражень, викликаних музикою. Створення ситуацій успіху як шлях розвитку інтересу учнів до музичної діяльності.

4. Види музичної діяльності на уроці, їх значення і взаємозв'язок.

Основні види діяльності на уроці музичного мистецтва: музично-виконавська, музично-пізнавальна, музично-творча (продуктивна) діяльність і сприймання.

Часта зміна видів діяльності на уроці музичного мистецтва як його характерна особливість. Спільна тема, що об'єднує всі види діяльності та підпорядковує окремі елементи. Взаємозв'язок різноманітних видів музичної діяльності – важлива умова музичного розвитку школярів.

Співвідношення ігрових і навчальних форм діяльності учнів на уроці. Створення ситуацій успіху як шлях розвитку інтересу учнів до музичної діяльності.

Організація різноманітної художньо-змістовної й емоційно наповненої діяльності на уроці музичного мистецтва, поєднання в єдиний комплекс основних її видів. Індивідуальні та колективні форми музичної діяльності на уроці музичного мистецтва.

5. Основні етапи слухання музичного твору на уроці та роль кожного з них в естетичному осягненні змісту музичного твору школярами.

Основні етапи організації слухання музики: вступне слово вчителя, слухання твору, його художньо-педагогічний аналіз, повторне слухання. Методичні вимоги до кожного етапу. Яке завдання вступного слова? Яким має бути вступне слово? Яким воно не повинно бути? Про що може бути розповідь? Як

використовувати цифри, факти, імена, термінологію?

Методика проведення власне слухання твору. Які вимоги ставляться до учнів? Як має поводитися вчитель?

Методика аналізу твору, послідовність запитань, їх спрямованість на виявлення художньо-естетичного змісту.

Організація повторних прослухувань твору. Завдання цього етапу, особливості інформаційного забезпечення. Роль кожного етапу у формуванні музичного сприймання школярів.

6. Сутність музичного сприймання. Вікові особливості музичного сприймання та педагогічні проблеми його формування в учнів.

Специфіка впливу музики на людину, його цілісність і особистісність. Чинники, що благотворно діють на музичний розвиток учнів: багатство вражень та їх повторність.

Музичне сприймання як основа засвоєння школярами втіленого в музичному мистецтві досвіду емоційно-естетичного ставлення до дійсності. Залежність музичного сприймання від життєвого і художнього досвіду, від контексту інших засобів пізнання, що виходять за межі музики. Асоціативна природа музичного сприймання. Види асоціацій (емоційні, предметні, предметно-емоційні, художні). Музичні інтонації як різновид асоціацій.

Вік дітей як чинник музичного сприймання. Вікові особливості музичного сприймання, молодших школярів: сенсомоторний характер сприймання, його зв'язок руховими виявами, емоційність, цілісність, недиференційованість сприймання.

Музична сприйнятливність дітей як результат цілеспрямованого виховання. Відмінність музичного сприймання дітей від сприймання дорослих. Дитяче сприймання як особлива сфера життєдіяльності.

7. Педагогічні ідеї Золтана Кодая та їх значення для сучасної музичної педагогіки.

Основна тенденція розвитку передової музичної педагогіки ХХ ст. - прагнення до гармонійного розвитку особистості, рівноваги розуму і почуттів. Провідні педагогічні ідеї, що стали визначною віхою розвитку музичної педагогіки ХХ ст.

Музично-педагогічна концепція Золтана Кодая. Мета музичного виховання - опанування угорською музичною культурою, досягнення загальної музичної грамотності. Провідна педагогічна ідея - акцентування на фольклорних традиціях музичної культури своєї нації, народну пісню. Головний зміст навчання і виховання - хоровий спів, вивчення музичної грамоти. Головний засіб - хоровий спів. Відносна сольмізація, ручні знаки. Головне завдання навчання музичній грамоті - виховати вміння співати по нотах і по слуху записувати мелодії.

Спільність підходів Е. Далькроза, К. Орфа і З. Кодая до питань музичного виховання: прагнення засобами музики вплинути на духовний світ дитини, сприяти гармонійному розвитку особистості, вихованню емоційної чутливості та музичних здібностей. Відмінність шляхів і засобів навчання, яка полягає у виборі різних провідних видів музичної діяльності.

8. Методика розучування пісень на уроках музичного мистецтва. Гігієна, співацький режим і охорона дитячого голосу.

Розучування пісні як процес осягнення її музичного образу, оволодіння вокально-хоровими і виконавськими вміннями, розвитку музичних здібностей і художньо-образного мислення дітей. Вимоги до виконання пісні вчителем.

Особливості методики розучування пісень у молодших класах, пов'язані з нерозвиненістю музичних здібностей і голосового апарату дітей, їхнім невмінням співати. Шляхи розучування пісні (вчити на слух, з використанням графічного запису, з опорою на нотний запис, сольфеджуючи, за допомогою ручних знаків тощо). Вимога послідовного подолання співацьких труднощів. Спрямованість технічної роботи на кінцевий виконавський результат, урізноманітнення повторень мелодії різними завданнями. Ставлення учнів до співу, послаблення їх уваги й інтересу як критерій правильності постановки навчальних завдань. Художнє виконання пісні як завершальний етап роботи.

Особливості використання інструментального супроводу при розучуванні пісні. Диригентський жест учителя.

Залежність формування співацького голосу від правильного користування ним. Причини неправильного функціонування голосових органів (спів у невластивій певному голосу теситурі, зловживання верхніми звуками, форсоване звучання, надмірно тривалий спів, шкідливі звички голосоутворення, спів у хворобливому стані). Співацький режим на уроках музичного мистецтва. Професійне навчання співу як засіб охорони дитячих голосів.

9. Розвиток музичних здібностей школярів як педагогічна проблема. Виховання музично-ритмічного і ладового чуття, музично-слухових уявлень у молодших школярів.

Формування і розвиток музичності як неодмінна умова формування музичної культури дітей. Музичність як сукупність здібностей, необхідних для успішної музичної діяльності. Переживання музики як основна ознака музичності.

Структура музичності (за Б. М. Тепловим): провідні компоненти музичності (емоційний відгук на музику, музичний слух), музично-сенсорні здібності (відчуття висоти, тембру, динаміки, тривалості), основні музичні здібності (ладове чуття, музично-ритмічне чуття, музично-слухові уявлення).

Структура здібностей до музичної діяльності: здібність сприймання (здібність цілісного сприймання, здібність диференційованого сприймання), виконавські здібності (чистота співацьких інтонацій та якість звукоутворення, координованість рухів рук при грі на музичних інструментах, пластичність і витонченість рухів відповідно до музики), творчі здібності (здібність творчої уяви при сприйманні музики, здібність до пісенної, музично-ігрової, танцювальної творчості, до імпровізації на музичних інструментах).

Методика розвитку ладового чуття дітей.

Методика розвитку музично-ритмічного чуття (організація рухової активності дітей, виховання певних ритмічних навичок, усвідомлення ними естетичної виразності ритму як елемента музичної мови тощо). Моторна й емоційна природа музичного метру. Проблеми виховання музично-ритмічного чуття.

10. Методичні основи взаємодії музики й образотворчого мистецтва на уроках музичного мистецтва.

Мистецтвознавчі основи методики використання на уроці музичного мистецтва творів суміжних мистецтв. Небезпека спрощенства змісту музичних творів, нав'язування учням довільних образів чи сюжетів. Необхідність розкриття внутрішніх зв'язків між творами, виявлення їх образної суті та своєрідності. Завдання реалізації ідеї взаємозв'язку мистецтв: підвищення рівня художньої та естетичної культури учнів; збагачення і систематизація знань про мистецтво; поглиблення сприймання музики.

Особливості музики й образотворчого мистецтва: музика найповніше втілює життя почуттів і переживань людини, образотворче мистецтво - зміст уявлень людини про світ у тій формі, яку дає їй реальне почуттєве сприйняття дійсності.

Методика використання на уроках музичного мистецтва творів образотворчого мистецтва. Позитивне і негативне у використанні творів живопису на уроках музичного мистецтва. Поглиблення вражень дітей як головний критерій доцільності звертання до творів живопису на уроках музичного мистецтва.

11. Проблема інтеграції мистецьких дисциплін у початкових класах у світлі здійсненої реформи загальноосвітньої школи.

Мета дисциплін художнього циклу, які складають галузь «Мистецтво». Основні завдання цієї освітньої галузі, принцип об'єднання різних видів мистецтва, покладений в її основу. Прагнення залучити школярів до творчої діяльності в музичному, образотворчому, хореографічному, театральному та екранному видах мистецтва. Ідея взаємозв'язку мистецтв як одна з провідних у музичному навчанні та вихованні школярів.

Ідея координації дисциплін художнього циклу. Засоби координації – від

міжпредметних зв'язків, об'єднаних уроків – до об'єднаних курсів. Педагогічний зміст досягнення взаємодії мистецтв у навчальному процесі.

Чим визначається ефективність звернень до творів інших видів мистецтв на уроках музичного мистецтва? Що виступає художньою домінантою педагогічної доцільності? Умови, за яких співдружність різних видів мистецтва буде доцільною і дійсно творчою.

12. Аналіз вокально-хорових навичок і методика їх виховання у школярів.

Навички хорового строю й ансамблю. Прийоми, які сприяють досягненню хорового строю: попередній інтонаційний аналіз пісні і визначення складних для виконання фраз; ретельна й різноманітна робота над окремими фразами, транспонування складних фраз у зручну тональність, використання нотного запису. Поєднання індивідуальної й групової роботи.

Види хорового ансамблю. Правила ансамблю: доспівати звук до кінця, протягнути довше ноту з крапкою, одночасно почати і закінчити спів, взяти дихання, відчутти злитість свого голосу із звучанням класу. Методика досягнення строю, ритмічної точності виконання, культури звука, виразного нюансування тощо.

13. Сутність педагогічної концепції Карла Орфа та її вплив на сучасну музичну педагогіку.

Основна тенденція розвитку передової музичної педагогіки ХХ ст. - прагнення до гармонійного розвитку особистості, рівноваги розуму і почуттів. Провідні педагогічні ідеї, що стали визначною віхою розвитку музичної педагогіки ХХ ст.

Музично-педагогічна концепція Карла Орфа. Мета музичного виховання - розвиток творчих здібностей дітей. Провідна педагогічна ідея - музичний розвиток дитини через активну творчість, елементарне музикування. Головний зміст навчання і виховання - елементарне музикування (гра на дитячих інструментах, імпровізація, спів, інсценування). Головні засоби навчання і виховання - єдність слова, музики і руху; акцент на пентатонічні лади, музикування на елементарних музичних інструментах. Творчість як метод навчання.

Спільність підходів Е. Далькроза, К. Орфа і З. Кодая до питань музичного виховання: прагнення засобами музики вплинути на духовний світ дитини, сприяти гармонійному розвитку особистості, вихованню емоційної чутливості та музичних здібностей. Відмінність шляхів і засобів навчання, яка полягає у виборі різних провідних видів музичної діяльності. Ідеї К.Орфа та українська музична педагогіка.

14. Бесіда, розповідь, пояснення і коментування як методи формування музичного сприймання школярів.

Основні методи формування музичного сприймання. Аналіз методів наведення і спостереження, їх взаємозв'язок і взаємозалежність. Педагогічна доцільність виділення групи методів наведення (бесіда, розповідь, пояснення, коментування) і спостереження (художньо-педагогічний аналіз, моделювання, зіставлення за контрастом і аналогією тощо).

Суть методів бесіди, розповіді, пояснення і коментування, особливості кожного з них. Методика проведення бесід і розповідей про музику, її пояснення і коментування.

Використання методів наведення залежно від стану організації слухання музики. Взаємозв'язок і єдність означених методів у їх спрямованості на формування музичного сприймання школярів.

15. Методика формування навичок багатоголосного співу на уроках музичного мистецтва.

Естетична виразність багатоголосного співу. Програмові вимоги до виховання навички багатоголосного співу. Підготовчий етап до багатоголосного співу. Методика розучування багатоголосної пісні.

Єдність дій усіх учнів класу, спрямованих на вирішення вокально-технічних і художньо-виконавських завдань як неодмінна умова виразного колективного співу на уроках музичного мистецтва.

Навички строю й ансамблю. Прийоми, які сприяють досягненню строю: попередній інтонаційний аналіз пісні і визначення складних для виконання фраз; ретельна й різноманітна робота над окремими фразами, транспонування складних фраз у зручну тональність, використання нотного запису. Поєднання індивідуальної й групової роботи.

16. Сутність педагогічної концепції Е. Жак-Далькроза, її вплив на сучасну музичну педагогіку.

Прагнення до гармонійного розвитку особистості як основна тенденція розвитку музичної педагогіки ХХ ст. Провідні педагогічні ідеї цього часу.

Система музично-ритмічного виховання, створена швейцарським педагогом і музикантом Е. Жак-Далькрозом. Передумови виникнення педагогічних ідей Далькроза, головні недоліки сучасної йому музичної педагогіки. Прагнення повернути музичному вихованню його сутнісну основу - емоційність, виховати музичність як першооснову музики, відновити триєдність музики, слова і руху як засобу формування гармонійно розвинутої особистості.

Евритміка (зв'язок музики з рухом) як основа музично-педагогічної системи Е. Далькроза. Пробудження і розвиток природної емоційної чутливості, виховання музикальності як мета музичного виховання. Головний зміст навчання

і виховання: ритміка, сольфеджіо, імпровізація. Головні засоби навчання і виховання – досягнення триєдності музики, слова і руху, музично-ритмічні вправи, імпровізація як метод навчання. Вплив ідей Е. Далькроза на подальший розвиток європейської музичної педагогіки.

17. Особливості співацького виховання школярів. Методика формування співацьких умінь. Проведення розспівок на уроках.

Спів як природний спосіб вираження естетичних почуттів, дійовий засіб активного залучення школярів до музики, найдоступніший для дітей вид музичної діяльності. Характеристика звучання дитячих голосів. Співацький діапазон молодших школярів.

Співацькі уміння, якими мають оволодіти учні, взаємозв'язок і взаємозалежність між цими уміннями. Зв'язок навчання співу з розвитком музичного слуху і музичним розвитком особистості учня.

Важливість правильної співацької постави. Правила співацької постави під час співу стоячи або сидячи. Методика виховання правильної співацької постави.

Співацьке дихання як основа вокальної техніки. Типи співацького дихання. Особливості дихання дітей. Методика досягнення правильного співацького дихання.

Співацька дикція: ясність, розбірливість, правильність вимови тексту у співі. Особливість вокальної мови. Залежність вокальної дикції від активності артикуляційного апарату, від відчуття музичного образу і бажання виразити його у співі. Типові недоліки співацької дикції дітей.

Суть фонетичного методу співацького навчання. Опора на мовний досвід дітей, мовні стереотипи, використання впливу певних звуків на голос, роботу артикуляційних органів, голосовий апарат у цілому.

Репродуктивний метод навчання співу. Відтворення учнями співацького звука і повторення способів роботи голосового апарату відповідно до пояснення і показу вчителя. Причини, що викликають фальшивий спів дітей.

Вимоги до вокальних вправ. Методика проведення розспівування на уроці.

18. Методичні основи взаємодії музики і літератури на уроках музичного мистецтва.

Спорідненість мистецтв. Зв'язки між видами мистецтва: сюжетні, хронологічні, внутрішні, творчі, життєві

Взаємодія мистецтв у цілісному впливі на людину. Сильні й слабкі сторони різних видів мистецтва у їх конкретно-чуттєвому впливі на слухача, читача, глядача. Ідея комплексного впливу мистецтв у педагогічній літературі, у практиці музичного навчання і виховання.

Особливості музики і літератури як видів мистецтва: література найповніше і найглибше втілює життя думки людини, музика - життя її почуттів і переживань.

Педагогічний смисл досягнення взаємодії мистецтв у навчальному процесі. Доцільність використання художніх творів різних видів мистецтва на уроках музичного мистецтва. Художня домінанта, яка визначає цю педагогічну доцільність.

Методика використання на уроках музичного мистецтва літературних творів, проведення аналогій між музичним і літературним творами. Критерії доцільності використання літературних творів на уроках музичного мистецтва.

19. Педагогічні ідеї В. Верховинця, їх значення для сучасної музичної педагогіки.

Суперечливість шляхів розвитку української музичної педагогіки у ХХ столітті, її злети і трагедії. Важливість розуміння і правильної оцінки сучасного стану музичної освіти в Україні, роль у цьому історичних знань з музичної вітчизняної педагогіки. Розкриття історії української музичної педагогіки ХХ ст. у спеціальній літературі.

Роль ідеї видатного діяча української музичної культури, педагога, музикознавця, вченого, етнографа, хореографа і композитора В. Верховинця у розвитку української музичної педагогіки. Педагогічна спадщина музиканта: навчально-методичні посібники, дидактичні матеріали.

Внесок в українську музичну педагогіку відомого митця і дослідника В. Верховинця. Ігровий метод музичного виховання дітей. Збірка дитячих ігрових пісень «Весняночка». Рухлива музична гра як інноваційний спосіб виховання. Опора на національну інтонаційно-ладову і метро ритмічну основу.

Прагнення до єдності слова, співу і руху як джерела виховного впливу.

20. Методика засвоєння музичних знань і вмінь. Характеристика абсолютної і відносної систем сольмізації.

Роль знань у формуванні музичної культури особистості. Інформаційний зміст шкільних програм з музики. Музична грамота як сукупність знань про особливості музичного мистецтва, засоби музичної виразності, зміст і побудову музичних творів; про творчість композиторів і виконавців, нотний запис і музичну термінологію тощо. Основний шлях набуття музичних знань школярами. Музична грамота як складова частина багатогранного поняття «музична грамотність».

Місце нотної грамоти у музичному навчанні і вихованні школярів. Спів по нотах як результат розвитку музичного слуху й активний метод його формування.

Абсолютна і відносна (релятивна) системи сольмізації.

Аналіз шкільних програм з музичного мистецтва у контексті музичних знань і вмінь.

21. Методичні основи художньо-педагогічного аналізу музичних творів на уроках музичного мистецтва.

Аналіз музичних творів як важлива умова формування музичного сприймання школярів. Суть художньо-педагогічного аналізу музичних творів з учнями, завдання такого аналізу. Розкриття питань аналізу музичних творів у педагогічній літературі.

Методика художньо-педагогічного аналізу музичних творів на уроках. Залежність ефективності аналізу музичних творів від уміння вчителя вести діалог з учнями.

Методи порівняння і зіставлення за контрастом і аналогією при аналізі музичних творів. Прийом «руйнування початкового образу», використання позамузичних асоціацій, порівнянь, зв'язків музики з життям. Спостереження за розвитком інтонацій як основа аналізу музичного твору. Логіка аналізу музичних й засобів виразності: від характеристики мелодії до найхарактерніших компонентів музичної мови твору. Використання у процесі аналізу аналогій з творами інших видів мистецтва.

22. Художньо-педагогічне спілкування як метод керування музичним сприйманням школярів.

Діяльність спілкування як основна об'єднавча ланка педагогічних засобів формування музичного сприймання.

Взаємодія вчителя й учнів на уроці музичного мистецтва як художньо-педагогічне спілкування. Художнє спілкування - вільне й активне співпереживання і співроздум слухача, спрямовані композитором. Предметна основа спілкування на уроці музичного мистецтва - музичне сприймання. Підпорядкованість педагогічного спілкування на уроці музики законам художньої логіки, його естетична природа і спрямованість на створення атмосфери колективного естетичного переживання твору.

Засоби художньо-педагогічного спілкування: вербальні (пояснення, коментування, навідні запитання, порівняння тощо), невербальні (пластичні рухи, жести, міміка, паузи тощо), музично-виконавські (спільне музикування, наспівування, пластичне інтонування тощо).

Метод художньо-педагогічного спілкування як інтегруючий метод керування музичним сприйманням учнів.

23. Українська музична етнопедагогіка як джерело сучасної музичної педагогіки. Проблема використання музичного фольклору у вихованні школярів.

Народна педагогіка як галузь емпіричних педагогічних знань і досвіду, що виробляється в домінуючих серед народу поглядах на мету і завдання виховання, у сукупності народних засобів, умінь і навичок виховання та навчання.

Відображення мети, завдань і засобів народної педагогіки у фольклорі (казках, легендах, прислів'ях, приказках, піснях), іграх і танцях, прикладному мистецтві, музиці, святкових обрядах, традиціях трудового і сімейного виховання.

Народні уявлення про красу та прилучення дітей до прекрасного. Прагнення народу за допомогою художніх засобів одухотворити працю, прикрашати побут й облагороджувати взаємини між людьми. Народні засоби розвитку в дітей почуттєвої сфери, розширення естетичного світогляду й досвіду художньої діяльності, пробудження творчих естетичних здібностей у різних видах діяльності. Народна педагогіка як першооснова становлення педагогіки професійної, наукової.

Сутність музичної етнопедагогіки як сформованого упродовж віків досвіду музичного навчання і виховання підростаючого покоління.

Використання музичного фольклору в сучасних програмах з музичного мистецтва. Сутність концепції музичного виховання школярів на основі української національної культури.

24. Педагогічні ідеї М. Леонтовича, їх значення для сучасної музичної педагогіки.

Ідеї видатного діяча української музичної культури М. Леонтовича в розвитку української музичної педагогіки.

Педагогічна спадщина музиканта: навчально-методичні посібники, дидактичні матеріали, художні обробки народних пісень для учнів. Гуманістична спрямованість ідей М. Леонтовича, його прагнення до звеличення особистості людини засобами музики.

Вплив педагогічних поглядів М. Леонтовича на подальший розвиток музично-педагогічної думки. Актуальність ідей М. Леонтовича для сучасної музичної педагогіки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ МУЗИКИ

1. Інтонія в музиці. Визначення, сутність, функції. Типологія музичних інтонацій.

Феномен музики як мистецтва інтонованого змісту. Визначення музичної інтонації як виразно-сислової єдності, що існує у невербально-звуковій формі й функціонує за участю музичного досвіду та позамузичних асоціацій. Сутність інтонації як невербального, непонятійного способу вираження, якості осмисленого звучання. Спільні та відмінні риси музичної та мовної інтонації. Фонічний та синтаксичний рівні здійснення інтонації у формі.

Семантичні функції інтонації в музиці: знаково-комунікативна, виражальна, звукообразна, символізуюча. Здатність інтонації до типізації, узагальнення,

згортання різних видів музичного змісту, накопичених в результаті величезного соціокультурного і художнього розвитку.

Типологія музичних інтонацій на базі головних центрів утворення семантики:

а) загально-музичної:

- емоційно-експресивні;
- предметно-зображальні;

б) музично-професійної:

- музично-жанрові;
- музично-стильові;
- музично-композиційні, або інтонації окремих типізованих в музиці засобів.

2. Музичні жанри, їх класифікація. Первинні та вторинні жанри. Тріада «первинних» жанрів (пісня, танець, марш) як основа системи загальної музичної освіти.

Поняття музичного жанру-роду (чи виду) твору, що визначається внутрішньо-музичними параметрами (характер змісту, умови і засоби виконання) та позамузичними (конкретне життєве та соціальне призначення).

Первинні жанри: прикладні жанри, пов'язані з життєвими функціями музики (фольклор, побутова, ритуальна, обрядова музика).

Вторинні жанри, або жанри професійної музики оперно-філармонічного призначення.

Роль первинних жанрів як жанрово-інтонаційної основи музики.

Зовнішня структура жанру як форми спілкування, форми висловлювання і установки сприйняття.

Внутрішня структура жанру як основа жанрової класифікації:

- а) за родовими принципами (епос – лірика – драма);
- б) за функцією (прикладні жанри);
- в) за способом виконання (вокальні, інструментальні, мішані, музично-театральні);
- г) за способом, характером (типом) взаємодії змісту і форми (структурно-семантичний інваріант жанру).

Історична зумовленість жанрів. Способи жанрового існування і розвитку в музиці:

- збереження і закріплення жанрових архетипів;
- жанрова дифузія, жанровий синтез;
- жанрове розшарування.

3. Поняття про стиль. Стилї історичні, національні, індивідуальні.

Сутність стилю в музиці: як системи стійких ознак музичних явищ, як способу їх диференціації та інтеграції на різних рівнях (авторська індивідуальність, напрям і школа, історична епоха, національна специфіка тощо).

Найважливіші ознаки стилю:

- стійкість, повторюваність ознак;
- цілісність, замкненість і відокремленість кожного стилю від іншого;
- стикове положення стилю між формою і змістом.

Типологія музичних стилів (класичні і а класичні стилі). Аспекти розгляду: історико-структурний (стиль епохи, національний стиль), індивідуальний (композиторський, виконавський), стиль жанру, стиль твору.

Історичні стилі: середньовічний (монодичний), ренесансний (суворо-поліфонічний), бароко (концертуєчий), класицизм (гомофонно-гармонічний та тональний), романтизм (гармонічно-фонічний та мелодичний). Сильовий плюралізм ХХ століття (імпресіонізм, експресіонізм, неокласицизм, неофольклоризм, полістилістика, медитативна музика, мінімалізм, конкретна музика тощо).

Національний стиль як синтез індивідуального й історичного стилів. Перехід явищ національної духовної культури і менталітету в конкретну систему музичної виразності і жанрів.

Індивідуально-композиторський стиль як досконала, історично нова і цілісна художня система, що визначається об'єктивними соціокультурними умовами і рисами особистості автора.

4. Виразальна система музики. Засоби музичної виразності. Специфічні та неспецифічні засоби музичної виразності.

Специфіка музичної мови «словника життєвих виявлень», системи музичних засобів, елементу художньої форми твору та стилю.

Система засобів музичної виразності та типи взаємодії елементів у контексті твору.

Неспецифічно-музичні засоби: тембр, динаміка, висота, агогіка, артикуляція, темп, фонізм, інструментовка, метроритм.

Специфічно-музичні (високоорганізовані) засоби: лад, гармонія.

Проміжне положення метроритму та музичного складу і фактури. Комплексна дія музичних засобів. Неоднорідність системи.

Мелодія як лінія, організована інтонаційно і конструктивно. Висотно-часова організація мелодії.

5. Класифікація музичних форм. Типи викладу, принципи розвитку, функції частин твору.

Дві сторони музичної форми: форма-процес, форма-даність.

Класифікація музичних форм за загально-логічними принципами (оновлення та уподібнення; поступального розвитку та замкненого становлення), за рівнем складності (найпростіші, прості і складні, циклічні і проміжні), за жанровим критерієм (форми лірики, мініатюри, поеми та інше), епічних (варіації, рондо, баладна форма) та драматичних жанрів (симфонія, опера), форми інструментальних, вокальних, мішаних, синтетичних жанрів.

Типи викладу: експозиційний, серединний (середні частини, передикти) та заключний.

Принципи розвитку: повторення-точно і змінене (варіаційне і варіантне), трансформація, поліфонічний розвиток, мотивна розробка, тематичне зчеплення.

Функції частин твору:

- загально-логічні функції (і–m–t);
- структурні функції: вступ, викладення теми, серединно-розвиваюча частина, реприза, доповнення.

Сполучення функцій.

6. Поняття про музичний образ. Жанрово-інтонаційні витоки музичного тематизму, їх зв'язок із життям. Функції музичної теми.

Музичний образ як ідеальне відображення у свідомості композитора, виконавця, слухача музичного змісту. Сторони музичного образу: конкретно-предметний зміст, активне емоційне, суб'єктивне відношення, ідейний зміст. Узагальнене відображення дійсності через неповторне, індивідуальне. Роль художньої вигадки, фантазії, уяви. Втілення музичного образу в тематизмі.

Жанрово-інтонаційні витоки тематизму:

а) позамузичні (біологічні, фізичні, просторові ефекти, конкретні види руху):

- словесно-мовні (емоційні, жанрові, національні, характерно-психологічні);
- елементарно-асоціативні, наслідувальні (світ почуттів, обрядовість, ритуал);

б) музичні:

- жанрові лексеми, наприклад – ламентозне зітхання, вальсовість, маршовість, нокторновість, мазурочність, романсовість, фантазійність, токатність, хоральність, прелюдійність, псалмодійність тощо.
- стилеві прообрази, цитати, колаж, стилізація;
- окремі (типізовані в музиці) засоби. Інтонації-знаки, інтонацій-символи, наприклад – риторичні фігури.

Функції музичних тем. Тема як носій музичного образу, інтонаційної даності, індивідуалізованого матеріалу, імпульсу руху форми, джерела розвитку; функція композиційного фрагменту форми, функція системи субелементів; репрезентативна функція у творі.

7. Принципи розвитку та формоутворення в музиці. Загальне уявлення про композицію музичного твору. Музична драматургія твору.

Процес розвитку як «доля музичного матеріалу (тематичного, нетематичного) в композиції цілого. Формоутворення як процес розвитку, що представляє порівняно зі структурою внутрішню сторону музичної форми.

Музична композиція як конкретне творче рішення, що охоплює і форму, і зміст, повно, адекватно за певними логічними принципами відображає часове розгортання художнього сюжету.

Принципи музичної композиції, розвитку та формоутворення:

- принципи формоутворення – сонатності, тричастинності, рондальності, циклічності тощо;
- принципи розвитку музичного матеріалу – варіаційність і варіантність, розробковість, вільне розгортання, оновлення, монотематизм;
- композиційні принципи – експозиційність, розвиток, репризність, вступ, завершення;

Музична драматургія твору як мистецтво створення та розвитку художніх образів. Загальна типологія драматургії: монодраматургія, конфліктна драматургія, паралельна драматургія тощо.

8. Симфонія як жанр. Становлення сонатно-симфонічного циклу. Структура класичної симфонії. Поняття симфонізму.

Симфонія як найбільш досконале втілення новоєвропейської антропоцентричної концепції. Передумови виникнення:

- інструментальний концерт;
- розвиток вокальної та інструментальної поліфонії;
- досягнення клавесиністів;
- оперний тематизм.

Значення австро-німецької класичної традиції у остаточному формуванні класичної моделі симфонії. Мангеймська школа. Віденська класична школа, її досягнення:

- чотиричастинний сонатно-симфонічний цикл; назви частин, їхні функції;
- структура сонатного allegro;
- оркестр.

Шляхи розвитку романтичної симфонії. Видатні симфоністи XIX століття.

Симфонічний жанр у ХХ столітті. Симфонія як музичне втілення гуманістичної новоевропейської концепції Людини. Типова структура симфонії (формальна і семантична). Різновиди симфонізму (драматичний, ліричний, лірико-драматичний, епічний, програмний, медитативний).

9. Музичний класицизм. Віденська класична школа – представники, основні естетичні принципи та жанри.

Сутність поняття. Хронологічні рамки. Домінування раціонального начала, оптимістичний тип світосприйняття, врівноваженість, ясність, нормативність, об'єктивність (класичний тип мистецтва).

Класицизм як стиль епохи Просвітництва, орієнтований на Античність. Просвітництво як ідеологія епохи (система суспільно визнаних поглядів, правил).

Новоевропейська концепція Людини та її відображення в сонатно-симфонічному циклі. Симфонізм як метод мислення.

Віденська класична школа. Симфонії Й. Гайдна як показник стабілізації сонатно-симфонічного циклу. В. А. Моцарт: реформа опери, формування ідеї наскрізного розвитку в симфонії. Л. Бетховена: узагальнюючий характер творчості, завершення ідеї наскрізного розвитку, введення нової інтонаційної сфери, пов'язаної з музикою Французької революції 1789 року.

Місце Класицизму в історії музики.

10. Романтизм у музиці – основні естетичні принципи. Інтонаційні та жанрові особливості Романтизму. Найвидатніші представники.

Визначення, хронологічні рамки. Романтизм – ідейно-естетичний та художній напрям, який склався в європейському мистецтві на межі ХVІІІ – ХІХ століть і був провідним на протязі всього ХІХ ст.

Риси романтизму: невдоволення навколишнім світом, підвищена емоційна виразність, фантастика і вимисел, принцип драматургії антитез, демократизація.

Система видів мистецтв і місце музики в ній. Створення національних шкіл, передумови цього процесу. Найяскравіші представники.

Інтонаційні відкриття Романтизму. Міська музична культура та фольклор.

Жанрові відкриття Романтизму. Мініатюра. Цикл мініатюр. Романтична поема.

Опера та симфонія у ХІХ столітті. Шляхи оновлення та демократизації.

Образні відкриття Романтизму. Перевага лірико-психологічного начала. Образи природи. Фантастика. Найвидатніші представники Романтизму.

11. Музичні стилі ХХ століття. Найважливіші стильові течії. Національні школи.

ХХ століття в історії музики. Розпад онтропоцентричної концепції та становлення поліцентризму як характерної ознаки культури ХХ століття.

Світоглядні засади епохи. Постромантичні та антиромантичні тенденції в культурі.

Періодизація музичної культури ХХ століття, їх принципи. Характеристика періодів, композитори та твори.

Найважливіші стильові течії ХХ століття. Імпресіонізм, неокласицизм, експресіонізм. Представники, стильові особливості творів.

Новітні композиторські техніки. Додекафонія. Пуантилізм. Серіальність.

Система жанрів ХХ століття її докорінні видозміни. Камернізація, діалог культур, позаєвропейські впливи.

Розвиток жанрів симфонії та опери у ХХ столітті.

Видатні композитори ХХ століття: К. Дебюссі, М. Равель, А. Онеггер, П. Хіндеміт, К. Орф, Б. Барток та ін.

12. Історія української музики в контексті розвитку європейської музичної культури. Загальна характеристика найважливіших етапів в історії розвитку української музики.

Українська музика як важлива складова національної та єврейської музичної культури. Діяльність українських композиторів, виконавців (вокалісти, інструменталісти) у світовому музичному просторі.

Принцип історизму як провідний у процесі вивчення української музики від джерел до сучасності.

Віхи розвитку української музики у контексті історії:

Епохи середньовіччя Х – перша половина ХV століття (музичне мистецтво Київської Русі: церковна музика, діяльність скоморохів, фольклор);

Доби Ренесансу ХV – перша половина ХVІІ століття (кобзарське мистецтво, джерела театрального мистецтва, виникнення багатоголосся);

Українське бароко другої пол. ХVІІ – перша половина ХVІІІ століття (виникнення братств, музичні цехи, партесний концерт «Граматыка мусикийського співу» М. Дилецького);

Період класицизму другої половини ХVІІІ століття. Розвиток музичної освіти (Киево-Могилянська академія, харківський колегіум), фольклорні збірки, «Сад божественних пісень» Г. Сковороди, коровий концерт. Посилення світської течії у професійному музичному мистецтві (Перші українські симфонії Є. Ванжури). Провідні композитори – Д. Бортнянський, А. Ведель, М. Березовський;

Романтизму (ХІХ століття). Становлення національної композиторської школи – засновник М. В. Лисенко. Музична освіта, розвиток фольклористики (пісенні збірки), розвиток симфонічного, оперного, пісенно-хорового жанрів. Професійне музичне мистецтво (творчість композиторів С. Гулака-Артемовського, П. Сокальського, П. Ніжинського). Творчість М. Лисенка та його послідовників: К. Стеценка, М. Леонтовича, Я. Степового.

Сучасна українська музика ХХ століття: 20-30-х років, 40-50-х років, нової фольклорної хвилі 60-70-х років, періоду 90-х років – початку ХХІ століття.

Особливості музичної мови, тематика творів, жанрові різновиди: фолькопера, моноопера, камерна симфонія.

Провідні композитори – Л. Ревуцький, Б. Лятошинський, Є. Станкович.

13. Українське бароко. Характерні риси стилю в українській музиці, провідні жанри.

Характерні риси стилю бароко у національному мистецтві II половини XVII – першої XVIII століття – активне звертання до фольклору, підвищення експресивності звучання в думах, історичних піснях, посилення контрастів у музичному розвитку.

Провідні жанри: кант, партесний концерт.

Синтез мистецтв, театральність як характерна риса Бароко. Театр «Вертеп», шкільний театр.

Значення музичних цехів у розвитку інструментально-виконавської культури. Значення діяльності М. Дилецького – автора партесних концертів та «Граматики мусякийського співу».

Особливості типів багатоголосся, прийоми музично-композиційного розвитку.

14. Класицизм в українській музиці. Характерні ознаки стилів, національні особливості, видатні постаті.

Риси класицизму в українській музиці другої половини XVIII століття.

Характерні риси стилю: розвиток просвітницьких ідей в українській літературі, мистецтві.

Значимість діяльності Г. Сковороди, зв'язок мистецтва з дійсністю. Характерність тематизму, розвиток ладо-тональної системи як ознаки нового музичного мислення. Поглиблення світського начала в музиці.

Провідні жанри: пісня-романс, хоровий концерт, зародження української симфонії.

«Книжечки для любителів музики» для домашнього музикування.

Провідні композитори періоду класицизму – Д. Бортнянський, М. Березовський, А. Ведель.

15. Романтизм в українській музиці. Характерні ознаки стилів, національні особливості, видатні постаті.

Вплив загальноєвропейського романтизму на розвиток української музики: становлення національної композиторської школи, зростання інтересу до внутрішнього світу людини, до історії, звичаїв, образів народу. Поглиблене

вивчення музичного фольклору (праці М. Гоголя, М. Лисенка, К. Квітки, Ф. Колеси про українську пісню).

Розвиток образно-інтонаційної сфери в оперному (твори С. Гулака-Артемівського, М. Аркаса, М. Лисенка), симфонічному («Українська симфонія» М. Калачевського, Симфонія Соль мінор В. Сокальського) жанрах. Використання прийомів лейтмотивної системи, зростання ролі гармонічної вертикалі як нові ознаки у розвитку музичної стилістики. Нові жанри: кантата, поема, інструментальна мініатюра, рапсодія.

Значення творчості М. Лисенка та його послідовників (М. Леонтович, К. Стеценко, Я. Степовий).

16. Українська музика ХХ століття. Періодизація, характеристика стилів.

Особливості музичної культури України у ХХ столітті: зростання уваги до фольклору, як джерела самобутності національного музичного мистецтва, полістилістика, поліпластовість, поліфункціональність як ознаки сучасної музичної мови у творчості композиторів.

Багатовекторність творчих пошуків композиторів першої третини ХХ століття: здобутки у симфонічному жанрі Л. Ревуцького (Симфонія №2), Б. Лятошинського (Симфонії №1, 2); опера Б. Лятошинського «Золотий обруч»; пісенно-хоровий жанр у творчості В. Косенка, П. Козицького, Г. Верьовки.

Тема Батьківщини та ідейно-визвольна боротьба як провідні в українській музиці середини ХХ століття: кантата-симфонія «Україно моя» А. Штогаренка, «Український квінтет», Симфонія №3 Б. Лятошинського.

Остання третина ХХ століття як новий етап розвитку національної музичної мови, пошуку нових форм та прийомів втілення протиріч сучасного суспільства. Синтез жанрів у фолькопері «Квіт папороті» Є. Станковича, моноопері «Ніжність» В. Губаренка, Симфонії №3 «Я стверджуюсь» Є. Станковича.

Творчі здобутки українських композиторів у жанрі духовної музики (Л. Дичко, Є. Станкович, Я. Яциневич).

Форми і жанри музичного мистецтва на межі тисячоліть: фестивалі, конкурси, гастролі, концерти, прем'єри.

17. Видатні композитори України (на вибір – М. Лисенко, М. Леонтович, Л. Ревуцький, Б. Лятошинський, С. Людкевич тощо). Творчий доробок, характеристика творів, що входять до шкільної програми, їх використання у виховному процесі.

М. В. Лисенко – засновник національної композиторської школи. Сфери діяльності М. Лисенка як композитора-новатора, педагога (діяльність музично-драматичної школи), фольклориста (наукові праці), хорового диригента (подорожі по Україні).

Творчий портрет М. Д. Леонтовича – композитора, науковця, педагога. Леонтович як майстер хорової мініатюри (авторські твори) та автор чисельних обробок українських народних пісень («Щедрик», «Дударик», «Пряля», «Козака несуть»).

Л. М. Ревуцький – як представник музичної культури України першої половини ХХ століття. Роки навчання у школі М. Лисенка, київській консерваторії. Значення творчої спадщини композитора для розвитку сучасної української музики. Самобутність музично-драматургічного розвитку у Симфонії №2. Використання зразків національного пісенного фольклору у фортепіанних та вокально-хорових творах (вокальний цикл «Сонечко», кантата «Хустина»).

Б. М. Лятошинський – яскравий представник національної музичної культури ХХ століття. Сфери діяльності Лятошинського – композитора, педагога, музично-громадського діяча. Симфонічне мислення як основа стилю у творчості композитора. Твори Лятошинського на слов'янську тематику: «Слов'янська симфонія, Слов'янський концерт». Романтичний світ душі людської у пісенно-хоровій та камерно-інструментальній музиці композитора.

С. П. Людкевич як один із фундаторів музичної культури на Західній Україні. Композиторська, науково-педагогічна, фольклористична діяльність С. Людкевича. твори композитора на вірші Т. Шевченка кантата-симфонія «Кавказ», кантата «Заповіт».

18. Жанри професійної української музики другої половини ХХ століття: оперної, симфонічної, хорової світської та сакральної.

Творчість композиторів у жанрах оперної, симфонічної, хорової (світської, духовної), вокальної (естрадної, академічної), камерно-інструментальної музики. Різноманітна спадщина (опера, балетна, симфонічна) композитора Є. Станковича.

Культуротворча діяльність М. Скорика: музична, педагогічна, громадська. Характерна тенденція до синтезу жанрів в творчості В. Губаренка, Л. Дичко, Б. Фільц та інших. Зростання кількості творів духовно-сакральної музики як ознаки відродження жанрів національної української музичної культури. Фольклорні джерела у творчості подружжя композиторів Левка та Жанни Колодуб.

19. Творчість західноєвропейських композиторів ХХ століття. Нововіденська школа. Представники експресіонізму.

Багатогранність стилів світового мистецтва композиторів ХХ століття. Авангард, урбанізм, неокласицизм, експресіонізм – поняття, визначення. Особливість композиторських технік.

Нововіденська школа. Представники експресіонізму: А. Шенберг, А. Берг, А. Веберн. Реформи А. Шенберга. Новий звуковий світ. Тембр як головний засіб

виразності. Роль дисонансу. Атональність. Додекафонія. Техніка серійної музики.

20. Видатні зарубіжні композитори (на вибір – Й. С. Бах, Ж. Бізе, Л. Бетховен, Д. Верді, В. Моцарт, Ф Шопен тощо). Творчий доробок, характеристика творів, що входять до шкільної програми, їх використання у виховному процесі.

Загальна характеристика (роки життя, країна, епоха, історичний стиль);

2. Загальна періодизація життя та творчості;
3. Жанрова система творчості. Провідні жанри. Найвідоміші твори, їхня коротка характеристика;
4. Композиторський стиль, його характеристика;
5. Використання творів у шкільних програмах.

21. Музична культура другої половини ХХ початку ХХІ століття. Провідні композитори та стилістичні напрямки.

Злам західноєвропейської музичної традиції. Пошуки нової музичної мови. Луїджі Русоло – маніфест «Мистецтво шумів». Творчість американського композитора Едгара Вареза. Нові раціональні методи. Інтерес композиторів до фольклору. Карлхайнц Штокхаузен – видана фігура західноєвропейського авангарду. Інтерес до видовищності музично-концертних вистав. Електронна музика. Сонористика - напрямок, що ставить на перше місце темброві (темброве-фактурні) можливості музичного мистецтва. Експерименти зі звуком. Алеаторика. Мінімалізм.

Нові музичні форми створення музики за допомогою комп'ютерних програм і високих звукових технологій.

22. Масові жанри в музиці ХХ початку ХХІ століття.

Поняття самого феномену масовості. Американський джаз, його витoki та історія. Рок-музика другої половини століття – становлення, розвиток, види. Популярна музика останнього часу. Принципи популярності та масовості. Поняття поліжанровості.

Історія джазової музики. Походження терміну «джаз». Загальне поняття як унікальний сплав європейських та африканських традицій. Імпровізація як провідний метод творчості у джазі. Жанри афроамериканської музики: спіричуел, госпел – виникнення жанрів, інтонаційні та ритмічні особливості. Етапи розвитку джазу. Особливість розвитку джазової музики другої половини ХХ століття. Різновиди напрямків джазової музики другої половини ХХ століття.

Фаховий іспит з музичного мистецтва проводиться в письмовій формі. Кожен варіант містить чотири теоретичні питання. Кожне завдання оцінюється від 1 до 50 балів, що в сумі становить 200 балів.

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Приймальної комісії
НДУ імені Миколи Гоголя
_____ Самойленко О. Г.

« _____ » _____ 2022 р.

Завдання для фахового іспиту з музичного мистецтва

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Освітньо-професійний рівень: магістр

Форма навчання: денна

1. Поняття про музичний образ. Жанрово-інтонаційні витoki музичного тематизму, їх зв'язок із життям. Функції музичної теми.
2. Українська музична етнопедагогіка як джерело сучасної музичної педагогіки. Проблема використання музичного фольклору у вихованні школярів.
3. Методика формування навичок багатоголосного співу на уроках музичного мистецтва.
4. Педагогічні ідеї та методика музичного виховання дітей К. Стеценка.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бедакова С. В. Історія зарубіжної музики (кінець XVI – XIX століття): Навчальний посібник. Миколаїв. 306 с. URL: <https://cutt.ly/RXH7UKW>
2. Горбенко С. С. Історія гуманізації музичної освіти: навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2007. 348 с.
3. Іванова Л. О. Музично-педагогічна спадщина Миколи Леонтовича: Монографія. Вінниця: ВМГО „Розвиток”, 2007. 144 с.

4. Історія зарубіжної музики: методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів / Укладач С. В. Олійник. Житомир: вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2021. 50 с. URL: <https://cutt.ly/FXH7fCI>

5. Історія української музики Т. 3 : Кінець XIX – початок XX ст.: в 6 т. / редкол.: М. М. Гордійчук (голова) [та ін.]; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського. Київ : Наук. думка, 1990. 424 с. URL: <https://cutt.ly/uXH7eKm>

6. Кавунник О. А. Регіональна проблематика у контексті музичної україністики / О. А. Кавунник. // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. статей викладачів, студентів і аспірантів факультету культури і мистецтв. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2008. Вип. 2. С. 237–244. URL: http://lib.ndu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/193/1/311_Problevi_mist_echkoi_osviti.PDF#page=246

7. Корній Л. П., Сюта Б. О. Історія української музичної культури: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2011. 736 с. URL: <https://www.scribd.com/document/>

8. Михайличенко О. В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія. Суми: Наука, 2004. 210 с.

9. Музичне мистецтво і культура. *Науковий вісник*. Випуск 30. Книга 2. Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, Видавничий дім «Гельветика» 2020. 496 с. <http://music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal/issue/view/>

10. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України, 2008. 274 с.

11. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах: навч. посібник. Київ: Либідь, 2001. 272 с.

12. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі: навч. посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. 216 с.

13. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 272 с.

14. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання. Київ: ІЗМН, 1997. 248 с.

15. Спіліоті О. В. Теорія і методика формування музично-інтонаційного мислення: Навчально-методичний посібник. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 199 с.

16. Степурко В. І. Аналіз музичних творів : навчальний посібник. Київ : НАКККіМ, 2020. 140 с. URL: <http://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/>

17. Українська музика : науковий часопис. Львів : ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2018. 268 с. <https://www.academia.edu/>

18. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. URL: <http://chasopysnmau.com.ua/index>
19. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. 528 с.
20. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка: Підручник. Київ: ДАКККіМ, 2005. 271 с.